
ANTHOLOGY 64

---

modern jazz IV.-V.

MADE IN HUNGARY

LPX 727980

Még csak igen rövid ideje áll módjában a magyar zenekedvelő közönségnek az igazi jazz-muzsikával megismerkedni. A jazz-koncertek, ismertető előadások, elmeleti tanulmányok, a Rádió és a tv ilyen jellegű műsorai mellett a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat is jelentős kezdeményezéssel járult hozzá a jazz népszerűsítésének ügyéhez, amikor megindította a „Modern Jazz” c. lemezsorozatot. Ennek a lépések különös jelentősége abból adódik, hogy a hanglemeznek a jazzben más, fontosabb a szerepe, mint a zene más területein. A jazz ugyanis olyan zene, amely alapvető jellegzetességeinél fogva egyáltalán nem, vagy csak nehezen és megközelítő pontossággal rögzíthető kottában. Gondolunk itt a jazz ritmikájának hajszálnyi értékeltolásaira, frazírozásbeli finomságaira, főképpen pedig leírhatatlan improvizációira.


Ez a zene hiteles formában csak hanglemezen, illetve magnetofonszalagon rögzíthető, örökíthető meg. A jazz több mint félévszázados fejlődéstörténetének megfogható zenei anyagát kizárolag a hanglemezek őrzik. Ezért nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy a jazz története elválaszthatatlan a különböző hanglemez-felvételek, sorozatok és albumok történetétől.

A „Modern Jazz” sorozat tehát nemcsak kitűnő népszerűsítő formája a magyar jazznak, hanem egyben annak nagy jelentőségű dokumentumtára is. A sorozat első lemezén a Qualiton Kamaraegyüttes szerepel Szirmay Márta közreműködésével; a következő lemezen Garay Attila kvartettje játszik, a harmadik felvétel Kertész Kornél együttesével készült. Az „Antológiát” a sorozat IV—V. lemezeként adja ki a M. Hanglemezgyártó Vállalat. Ez az album 13 jazz-együttés játékat örököli meg, s így joggal tekinthető a magyar jazz első nagyszabású seregszemléjének. Az Antológia hónapokig tartó felvétel-sorozatának befejeződésével szükségesnek látszik a jazz barátainak és kritikusainak figyelmét az alábbiakra felhívni. A jazz nem tekinthető szigorúan körülhatárolt, kötött műfajnak. A jazz nem műfaj, hanem egy bizonyos zenélési gyakorlat, a zenei előadás és alkotás egy bizonyos módja. Ezen a területen belül számos stílus és irányzat létezik; ezek azonban jól megférnek egymással. A jazz rendkívül tág teret enged az egyéni kezdeményezéseknek, a legkülönfélébb zenei kísérleteknek.

Az Antológia híven tükrözi a magyar jazz jelenlegi helyzetét. Nagyszámú, jól felkészült, tehetséges jazz-muzsikussal rendelkezünk, a színvonalas jazz-együttesek pedig jóval meghaladják a két lemezen szereplő zenekarok — a megszabott terjedelem következtében tizenháromra korlátozott — számát. Hibák, fogyatékkosságok természetesen akadnak: ezek a kezdeti nehézségek mellett sok más körülmennyel indokolhatók. Az együttesek játkán azonban érződik, hogy a magyar jazznak másfél évtizedre visszamenő hagyományai vannak, s a szervezett jazz-élet megindulása előtt már jó néhány amatőr kisegüttes műköött.

Az albumban szereplő muzsikusok egy része amatőr, többsége azonban hivatalos zenész. A hivatalosak közül néhányan szimfonikus zenekarokban játszanak, a túlnyomó többség tánczenekarokban működik. (A jazz ugyan elismerten pódiumpályára is kerülhet, de ezt a műfajtól eltekintve azonban sem Magyarországon, sem másutt Európában még nem jelent önálló egzisztenciát.) Szerencsés helyzetük mondható az olyan állandó jellegű együttes, melynek tagjai hosszabb ideje együtt játszanak, s melynek rendszeresen alkalma nyílik jazzt is előadni. (Pl. a Dobsa-együttes.) Akad azután olyan hosszabb ideje fennálló együttes, amely azonban csak alkalomszerűen szerepel együtt, más együttesek pedig kimondottan az Antológia felvételeinek alkalmából jöttek létre. A muzsikusok tehetségét, valamint a felvételekre való alapos felkészülésüket bizonyítja, hogy a fentiek ellenére a produkciók kiegyenlítettek, s jelentős színvonalkülönbség nem érezhető. Annál jelentősebbek a stílusbeli, az elképzelésbeli különbségek. Az improvizatív, „hard bop” stílusú Garay-trió játkától valóban hosszú út vezet a „Koncert Jazz 5” klasszicista irányzatáig, vagy a Szabados-trió avantgarde kísérletezéséig. A Qualiton Kamaraegyüttes műsorában a bemutatott két darab is jelentős stílus-eltéréseket mutat. Az Antológia egyik célja éppen az, hogy minél több irányzatot, lehetőséget mutasson be. A közönség magától érte-

GYÖRGY VUKÁN, COMPOSER (AT THE PIANO)

tődő joga, hogy a különböző irányzatokat értékelje, s kiválassza a számára legvonzóbbakat. A szélsőséges, túlzottan szubjektív ítélezéstől azonban óvakodnunk kell: kár volna megfosztani jazz-zenénket mai sokrétűségétől, s még nagyobb kár lenne egyes, még meg nem gyökeresedett irányzatokat idő előtt elparentálni, szabad kibontakozásukat megakadályozni.

Mint mondottuk, a terjedelem-szabta korlátok és egyéb okok miatt az Antológia teljességre nem tarthat igényt. Így nem szerepel a lemezen Tóth Zoltán, a big band jazz kiváló szakértője, a pécsi jazz-együttetts, Oláh Miklós quartetje, a tradicionális jazzt játszó Mosonyi-zenekar, a külföldön turnező Lakatos Béla és Balogh Jenő. Nem szerepel az albumban jazz-énekes kiválóságunk Szirmay Márta, akivel éppen ezidőben készít a Hanglemezgyártó Vállalat különálló nagy lemezt.

Az alábbiakban rövid ismertetést adunk az albumban szereplő együttesekről, valamint vázlatos elemzést közlünk a felvételre került darabokról.

1.) A *Bergendy-együttetts* a Budapesti Közgazdasági Egyetem zenekaraként alakult meg 1961 februárjában. Az együttes előbb oktett, később szeptett formájában működött. A Bergendy zenekar, megalakulása után főként Count Basie és Jimmy Giuffre kompozíciókat játszott, példaképének pedig Shorty Rodgers oktettjét tartotta.

Később, mindenkorább a saját útján haladva, az együttes önálló stílus kialakítására törekzik. A szeptett fuvósszekciója trombitából, alt- és tenorszakszofonból és pozauzból áll. Bizonyos tekintetben — így a fúvósok játékstílusában, hangzárában — az együttes Dave Pell oktettjéhez áll közel. Az első számot, Harry Warren „At Last” c. darabját az együttes három tagja közösen hangszerelte. A témát bemutató trombitát és altszakszofont a tenorszakszofon és pozan ellensőlammal kíséri, s ily módon ötletes kétszólalomúság alakul ki. A témát követő improvizációk sorozatát megkomponált tutti részek, ún. „extra-kórusok” színesítik. Megfigyelhető egyébként a másik darabban is, hogy az együttes szivesen alkalmasa ezeket a megkomponált tutti-epizódokat, melyek újabb lendületet és feszültséget kölcsönöznek a soronkövetkező rögtönzéseknek. A „Natural Thing To Do” nyolcütemes bevezetéssel kezdődik, ezt követi a tizenkétütemes blues-sorokra épülő téma, melyet a trombita exponál. A pozau egy polifónikus szerkesztésű rövid motívumot ismételget („riff”), míg a másik két fúvós egyformán kiveszi részét a téma bemutatásából és a riff-motívumból. A témát a trombita, pozau, zongora, az alt- és tenorszakszofon improvisációja követi. A jól sikeres, lendületes rögtönzések közül is kiemelkedik az altszakszofon pompás szólója. Téma-visszatérés és rövid kóda zárja le a darabot, melyet mindenekelőtt a meghangszerelt és rögtönzött részek harmonikus aránya jellemz.

2.) *Hardi Tamás* 1923-ban született, s mintegy 20 esztendeje foglalkozik jazzel. Harmóniai érzékét sokban erősítette, hogy hosszabb időn át hangszeres muzsikusként működött. Hardi — mint a jazzénekek általában —, nem törekszik „szép” vagyis kantabilis előadásra, hanem a kifejezés intenzitását, a swinges lükötést, ritmikai feszességet tartja szem előtt. Nem véletlen ezért, hogy Hardi stílusában a néger blues-os intonáció és előadási modor jónéhány sajátossága mutatható ki. Példaképének Ray Charlest és a Lambert-triót tartja, műfajilag a blues áll legközelebb hozzá. Hardi az elmúlt években sokat szerepelt külföldön. Produkcióját a közönség és a kritika mindenütt kedvezően fogadta, különösen az olasz és a lengyel fesztiválokon aratott nagy sikert.

A kísérő együttes nem állandó jellegű. Tagjai egytől-egyig tehetséges muzsikusok, akik közül többen más produkciókban is szerepelnek az albumban. A *Gregorits-együttetts* ritmikailag rendkívül feszes, lüktető játékkal kíséri a szólistát, az altszakszofonos Lakatos Dezső pedig szinte az ének-rögtönzések instrumentális folytatásait hozza saját hangszerén. Különösen érdekesek az ének és a szakszofon párhuzamos improvisációi, amelyek a jazzes ösztönös polifónia jellegzetes

megnyilvánulásai. Gregorits János, az együttes vezetője, elméletileg és gyakorlatilag egyaránt jól felkészült muzsikus, aki jelentős szerepet játszik a magyar jazz-életben.

3.) *Pege Quintet*. — Az Antológiában más helyütt szereplő Csiky-Kovács—Pege trió itt Lakatos Dezső altszakszofonossal, valamint Kulcsár Imre tenorszakszofonossal kvintetté bővül ki. Lakatos az egyik legjobb fiatal magyar szakszofonos; rendkívüli virtuóz adottságokkal rendelkezik, rögtönzéseit pedig ötetgazdagság, változatosság jellemzi. Saját kijelentése szerint játékstílusára különösen Cannonball Adderley, Eric Dolphy és a lengyel Namislowski volt hatás-sal. (Namislowskival Lakatosnak alkalma nyílt személyesen is megismerkedni, miután az 1963 nyarán megrendezett stockholmi jazz-fesztiválon mindenkiten részt vettek.)

A Lakatosnál valamivel idősebb Kulcsár Imre jazz-muzsikusaink ama generációjához tartozik, amely a west-coast irányzat nagy éveiben, az ötvenes évtized közepe táján nőtt fel. Nagy játékkultúrával és rögtönzőképességgel rendelkező előadó. Érdekes megfigyelni, hogy Kulcsár Stan Getzhez közelálló stílusa ugyan jelentősen eltér Lakatosétől, a rögtönzések közötti kontraszt ennek ellenére egy cseppet sem zavaró.

A quintet Pege Aladár „Ósz” és Kovács Gyula „Július” c. darabját adja elő, rendkívül dinamikus „bop” stílusban. Ennek megfelelően a játék nem előre kidolgozott kompozíciós terven, hanem ún. „head-arrangement”-en alapul, melyben csak az előadás menetének vázlatos keretét rögzítik előre. Az „Ósz” téma-jának első felét a ritmus-szekció „alla breve” fél-értékekben kíséri; ugyanez a ritmusképlet szövi át organikusan a szakszofon-rögtönzés első 16 ütemét is. A „Július”-ból különösen a két szakszofon, illetve a bőgő és a dob szellemes felelgető játékát, „négyezését” emeljük ki.

4.) A magyar jazz egyik legközismertebb és legtehetségesebb muzsikusa *Garay Attila*, a Garay trió zongoristája. Garay klasszikus zenén nevelkedett művész: kitűnő eredménnyel végezte a Szakiskolát, sőt, ilyen szintű zongora-versenyt is nyert. Szereti a klasszikus zenét, leginkább a modern komponistákat, köztük is Bartókot. Ugyanakkor Garaynak szinte a lételeme a jazz, s nem kétséges, hogy ezen a területen képes legjobban kifejezni saját egyéniségett. A zene két világával való kapcsolata nála nem okoz sem kettősséget, sem szakadást: Garay a jazzben is hű marad klasszikus, elsősorban bartóki ideáljaihoz.

Garay eddigi jazz-pályafutása igen jelentős. Sokat szerepelt koncerteken, stúdió-felvételeken és jazz-fesztiválokon, mindenütt nagy sikерrel. Turnézott Törökországban, Bulgáriában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, jelenleg pedig a skandináv államokat járja. A Karlovy Vary-i jazz-fesztiválon a zongoristák közül ő szerepelt a legjobban, de a varsói és stockholmi fesztiválokon is komoly sikert aratott. Garayhoz a dinamikus hard bop áll a legközelebb, stílusa azonban sokrétűbb és egyénibb annál, mintsem hogy egyetlen kategóriába lehetne sorolni. Jellegzetesen szólisztikus beállítottságú zongorista, ezért legtöbbet trióban játszik, másrészt viszont a trió-játékot kamarazenésként fogja fel: minden egyenrangú muzsikusként játszik együtt a combo többi tagjával.

Ami a trió másik két tagját illeti, ők szintén kiváló kvalitású, Garayhoz hasonlóan konzervatóriumi végzettségű muzsikusok. Scholz Péter kollégái is olyan bőgősként tisztelik, aki rendkívül tiszta, salakmentes hangon játszik, s intonációs hibát szinte sohasem ejt, ami ezen a nehéz hangszeren igen nagy szó. Szudi János szimfonikus- és jazz-zenekarban egyformán megállja a helyét: kitűnő felkészültségű rendkívül feszes ritmusú, határozott dobos.

5.) *Koncert Jazz 5*. Az együttes Radics Gábor vezetésével 1953-ban alakult meg quartet formában. 1963-ban az együttes több poszton új tagokkal cserélődött ki és egyben quintetté bővült. Tagjai: Radics Gábor (vibrafon), Rahói Ernő (bő-

gő), Szudi János (dob), Varga Sándor (fuvola) és Vukán György (zongora). Radics Gábor egyike azoknak a muzsikusoknak, akik már régebben felismerték a jazz jelentőséget és gyakorlatban is sokat tettek azért, hogy ezt a jellegzetesen modern művészeti formát hivatalosan is elismerjék és végre elnyerje zenei életünkben az őt megillető helyet. Az együttes műsorául jelentős részben Radics Gábor és Vukán György kompozíciói és feldolgozásai szolgálnak. A kompozíciók a jelenlegi jazz-irányzatokat reprezentálják, ezen belül azonban olyan egyéni hangzásvilágot alakítanak ki, amely meghatározza a Koncert Jazz 5 sajátságos karakterét.

Az egyéni hangzás mellett a megkomponáltság, a formaépítkezési kísérletezés, valamint a kamarazenei hatások jellemzik a legjobban az együttes által előadott darabokat. Radics például külön hangsúlyozza, hogy olyan kompozíciókat kíván alkotni, melyekben a hagyományos és modern zene, valamint a jazz elemei bizonyos nemzeti sajátosságokkal párosulnak. A lemezen hallható „Kis Faun”-nal Radics gyakorlati bizonyítékát adja elképzeléseinek. Ez a kompozíció az impreszionista és a magyaros hangzások finomművű ötvözete, s különös érdekessége, hogy 11 esztendeje keletkezett. A Kis Faun zárt formájú átkomponált darab, melyben főként a vibrafon és a fuvola tölti be a dallamvivő hangszer funkcióját.

Egészen más jellegű, de az előzőtől mégsem elütő karakterű kompozíció Vukán György „Es Prelude”-je. Ebben három zenei elem kerül érdekes szintézisbe: a polifónia, a blues-séma, és a punktuális irányzat néhány stílusjegye. A darab 12 ütemes bevezetéssel indul, ezt követi a fuvola kétszeres hosszúságú témája. A fuvola improvizatív jellegű, megkomponált szólóját a vibrafon improvizációtól rövid kadencia választja el. A preklasszikus jellegű zongora-figurációról nehezen döntethető el, vajon szólisztikus vagy inkább kísérő szerepet játszik-e. A triolás ritmusképlet feltűnésével ugyanis egyre polifonikusabbá válik a szerkesztés. A témaindítást jelző 6/8-os metrum később 4/4-be csap át, az egyenletes jazzes lüktetést pedig sokféle leállás, kadencia, nem utolsósorban pedig a darabot lezáró rubató-rész teszi változatossá, sokrétűvé.

6.) *Csiky—Kovács—Pege trió.* Ebben a formájában nem régóta fennálló, de márás az egyik legjobb magyar triónak nevezhető jazz-combo. Az együttest a trió kiváló bőgőse, Pege Aladár szervezte. Pege 1939-ben született Budapesten. 1953-ban kezdett bőgőzni, s hét évvel később már elvégezte a konzervatóriumot. Tanárai Tibay Zoltán és Montágh Lajos voltak. Pege nagyszerű manuális adottságokkal rendelkező, ösztönös művésztipus, aki lenyűgöző hatást gyakorol a

közönségre. Azonban nem éri be ennyivel sem: nagy akaraterővel képezi magát tovább, hogy a klasszikus zene területén is kiváló pódium-művéssé váljon. A nagy jazz-bőgősök közül Charlie Mingust, Ray Brownt és Scott La Farot tekinti példaképeinek.

Kovács Gyula a mai magyar dobosok „nagy öregjének” számít. A jelző nem annyira korára vonatkozik — hiszen még nem idős —, inkább eddigi tevékenységére. Kovács ma elismerten a legjobb magyar dobos, nagy gyakorlattal rendelkezik, aki azonban semmit sem csinál rutinból. Hallatlanul frissen reagál minden új művészeti hatásra, éppenúgy, mint játék közben, amikor villámgyorsan reflektál az együttes tagjainak zenei ötleteire. Kovács játékát azok a vonások jellemzik, amelyek csak a dob legnagyobb művészeteivel kapcsolatban említhetők meg. Technikája tökéletesen csiszolt: minden rugalmasan, elasztikusan játszik hangszerén, ezért nem érezhető nála még a leggyorsabb tempóban sem merevség, görögcsösség. Kovács elsősorban nem dobos, hanem muzsikus, aki ideálisan fejezi ki magát saját hangszerén. Kovács Gyula egyben kitűnő pedagógus is, aki számos jólképzett, tehetséges fiatal zenészt nevelt fel és irányított. A mai magyar fiatal dobosok legtöbbjének játékán érezhető a hatása; még azokén is, akik közvetlenül nem az ő tanítványai voltak. A trió legfiatalabb tagja Csíky Gusztáv. Fiatal kora ellenére teljesen ura hangszerének: kitűnő technikával rendelkező muzsikus, s egyben a magyar jazz egyik nagy ígérete. Improvizációi jól felépített, átgondolt rögtönzések, billentése rendkívül kemény. Játékát emellett ritmikai feszesség és valami különös szuggesztivitás jellemzi, amit csak igen kevés jazz-zenész mondhat magának. Még csak rövid ideje, hogy a jazz-kedvelő közönség felfigyelt rá; körülmenyei folytán — vidéki szakiskola hallgatója — kevés szereplésre nyílik alkalma. A trió korábbi zongoristája a jelenleg külföldön turnéző Balogh Jenő volt: az együttes ebben az összetételében is nagy sikert aratott az 1963-as bledi jazz-fesztiválon. Már az első darabban, Bud Shank „Blues”-ában is megfigyelhető a trió egyik jellegzetessége: az együttes combo-játék mellett minden hangszer rendkívül jelentős szólisztikus szerephez is jut. Az utóbbi tekintetben a három hangszer között nem mutatkozik különbség. A dob, a bőgő és a zongora egyenrangú szólóhangszer; egy-egy hangszer szólója alatt a másik kettő finoman a hátterbe húzódva kísér. A másik darab Pege Aladár szerzeménye, amelyet az Ifjúsági Jazz Klub tiszteletére „Dáliának” nevezett el. Mindkét darabbal kapcsolatban a kitűnően sikerült rögtönzések és a három hangszer remek együttes játéka érdemel figyelmet.

7.) *Kertész Quartet*. A quartet vezetője, *Kertész Kornél*, a magyar jazz-élet vezető alakja. Ő maga 1929 óta foglalkozik jazzel, s ettől az időtől kezdve nagy kitartással képezi magát mind elméleti, mind gyakorlati vonalon. Kertész hallatlan szívóssággal küzdött a jazz hazai elismeréséért, s különösen nagy érdemei vannak az első magyar jazz-szervezet, az Ifjúsági Jazz Klub létrehozásában. Jelenleg a 800 tagot számláló Klub elnöke.

Kertész Kornél 1959-ben alakította meg jelenlegi kombóját. Tagjai mind fiatalok, akik az ő irányítása mellett váltak kitűnő muzsikusokká. (Kertész, Kovács Gyulához hasonlóan igen jelentős pedagógiai tevékenységet is fejt ki.) *Káldor Péter* az egyik legjobb magyar vibrafonos, aki egyben kitűnő zongorista is. Kiváló rögtönző-kézséggel rendelkezik; improvizációit ötletgazdagság és virtuozitás jellemzi. *Rahói Ernő* egyik ígérete a fiatal magyar bőgős generációnak; 23 esztendős, rendkívül muzikális zenész. *Várnai Tibor* technikailag jól képzett, nagy gyakorlattal rendelkező dobos, hangszerének magyar viszonylatban egyik legjobba.

A quartet nem követi egyik ismert, hasonló összeállítású combo irányvonalát sem, hanem egyéni stílus kialakítására törekszik, s a jövőben elsősorban a blues-jelleggel rokon nemzeti sajátosságokat szeretné játékában kidomborítani. A „Maori Blues” Dave Brubeck szerzeménye. Keletkezésének ideje egybeesik Brubeck Új Zélandban tett turnéjával; Wellingtonban ugyanis a kitűnő ameri-

kai zongoristának és komponistának alkalma nyílt rá, hogy megismerkedjék a bennszülött maorik folklór zenéjével. A kompozíció így a néger blues és a maori népzene sajátos kombinációjának tekinthető. Rendkívül lendületes, sodró erejű a quartet másik száma is, Horace Silver „Nicas Dream” c. kompozíciója.

(II. LEMEZ)

1.) A *Nebuló együttes* 1960-ban alakult. Kezdetben dixieland stílusban játszott, majd néhány tagcsere után áttért a modern jazzre. A zenekar először a Bartók Teremben lépett fel, később rendszeresen szerepelt a rádió és televízió műsorai. A Nebuló együttes hosszabb időn át szerződéses viszonyban állt az Országos Rendező Irodával, s ebben a minőségében számtalan budapesti és vidéki koncerten szerepelt. Az együttes jelenlegi vezetője az altszakszofonos *Sasvári Attila*. Az egyik legjobb magyar szakszofonos, rendkívüli zenei adottságokkal rendelkező muzsikus. Sasvári nemrég fejezte be konzervatóriumi tanulmányait, kitűnően klarinétozók is. Az együttes tagjai: a klarinét-tanári diplomával rendelkező *Dudás Lajos* (tenorszakszofon), *Tartsay András* pozau, (őt betegsége miatt a felvételen *Kovács Péter* helyettesítette), a rendkívül szuggesztív, nagy átütő erejű *Weissbach Béla* (trombita), az egészen kiváló ritmikai és technikai adottságokkal rendelkező *Mészáros Sándor* (dob), az Antológiaiban több helyütt is szereplő *Publik Endre* (bőgő), a fiatal *Lengyel András* (zongora), a kitűnő harmóniai érzékkel rendelkező *Varga János* (gitár), valamint a vendégművészkként közreműködő Varga Sándor (fuvola).

Az „Africana” *Latzin Norbert* szerzeménye. Latzin két esztendőn át mint zongorista működött az együttesben. A konzervatóriumban zeneszerzést tanult. Több filmhez komponált kísérőzenét, így a Cannes-ban díjat nyert „Utak” c. tv-filmhez is, amelyben szintén a vonósokkal kibővített Nebuló-együttet működött közre. Az Africana nagy lélegzetű, kitűnően megformált, hangzásában is magával ragadó darab. Az impozáns bevezetést a fuvola által exponált 6/8-os téma követi. Az altszakszofon és trombita nagyszabású szólóját még változatosabbá teszi a megkomponált, riffszerű, igen ritmikus zenekari kíséret. A kompozíció a fuvola-téma visszatérésével zárul.

2.) A *Dobsa együttes* a Magyar Rádió állandó stúdiózenekarból, a „Stúdió 11”-ből alakult jazz-combo. Az együttes vezetője, *Dobsa Sándor* egyben a studió-zenekarnak is egyik vezetője. Dobsa Szegeden született és itt végezte el a szakiskolát is. 1953-ban felvételt nyert a budapesti Zeneművészeti Főiskolára és sikerrel végezte el a zongora művész-tanári tanszakot. Dobsa már főiskolai tanulmányai alatt is foglalkozik jazzel; jelentős hatással vannak rá a nagy amerikai jazz-muzsikusok, s elsősorban a néger jazz-zongoristák: Tatum, Garner, Peterson, hogy csak a legkiválóbbakat említsük. A jazztól függetlenül továbbra is rajong a klaszszikus zenéért, különösen a barokk és az impresszionista zongoramuzsikáért. Szabad idejében rendszeresen gyakorol, s ennek hatása jazz-játékán is érződik, főképp, ami billentéskultúráját, játéktechnikáját illeti. *Berkes Balázs*, az együttes bőgőse jelenleg a Zeneművészeti Főiskola bőgő-tanszakának hallgatója. Rendkívül tisztán intonáló, kultúrált muzsikus, mind kísérésben, mind szólójátékban egyik legkiválóbb magyar bőgős. Kitűnően illeszkedik az együttesbe *Virágh Ferenc* altszakszofonos is, aki szintén nagy játékkultúrájú és jelentős gyakorlattal rendelkező muzsikus. Virágh improvizációs stílusa, hangvétele, frazírozási technikája sokban emlékeztet a Brubeck együttes kitűnő szakszofonosának, Paul Desmondnak játékára. A quartet negyedik tagja *Koródy Jenő* dobos, kitűnő ritmusérzékkel, nagy játékbiztonsággal kísér és illeszkedik az együttes játékába. A quartet elsőnek a Lover Man c. balladát adja elő. Itt különösen magával ragadó Dobsa teljesen sallangmentes, kifejező játéka, átgondolt improvizációja. A különösen szép harmóniák mellett a rögtönzésben feltűnő néhány ritmikus ak-

kord-figuráció arra mutat, hogy Dobsa a legújabb zongora-stílust is ismeri. „A legszebb hosszú út” Bágya András kompozíciója. A különös szépségű Bágya-dalt a Dobsa-quartet a brubecki 3/4-es ritmizálásban, jazzes felfogásban adja elő. Habár az alapmetrum az előadás folyamán végig megmarad, a zongora improvizációjában 4/4-es polimetrikus ritmusképletek is felbukkannak. A produkciót az altszakszofon nosztalgikus hangulatú szólója zárja le.

3.) Fogarasi János együttese a lemezen hallható első darabot trió- a másodikat quartet-összeállításban adja elő. Fogarasi a magyar jazz sajátságos alakja. Régóta és rendkívül intenzíven foglalkozik jazzel; kitűnően ismeri a híres jazzegyüttesek régebbi felvételeit éppenúgy, mint a legújabbakat. Szenvedélyesen szereti a jazzt: megalkuvást nem ismerő, kereső-kutató típus, aki mindenkor csak olyanfajta zenét játszik, amelyről úgy érzi, hogy egyéniségehez, gondolat- és érzésvilágához legközelebb áll. Gyakran elégedetlen magával, s mindenkor egyik napról a másikra képes szakítani a nehezen megtalált kifejezési eszközökkel és formákkal. Fogarasi autodidakta muzsikus; harmonizációs és technikai készsége azonban a legképzettebb zenész színvonalán mozog. A „Nearness Of You”-ban kétségtől kiérhető Bill Evans hatása; az evansi zongorajáték stílusjegyei azonban Fogarasi világában átalakulnak és teljesen új értelmet nyernek. A lírai alaphangulat Fogarasi ballada-játékában sohasem jelent harmonikus nyugalmat: az előadást a lefoglott feszültség, a robbanás előtt álló kitörés érzete teszi hangulatilag is differenciálttá. A „Séta” Fogarasi kompozíciója, amelyben Szele Tibor melodikán működik közre. A melodika a jazzben ritkaság számba menő hangszer, Szele kitűnő játéka azonban meggyőzően bizonyítja, hogy ez az instrumentum hot jellegű rögtönzésre jól megfelel. Bokány Ferenc nemrégiben feltűnt igen tehetséges bőgős; különösen a balladában figyelhető meg, milyen pontosan és muzikálisan látja el a szólisztikus basszuskíséret feladatát. Mészáros Sándorról, az együttes dobosáról a Nebuló-együttessel kapcsolatban már megemlékeztünk.

KOVÁCS GYULA

4.) *Deseő Csaba* quartetje egy esztendeje alakult amatőr együttes, amely kizárálag jam session-eken lépett fel idáig. A szokatlan összeállítású együttes (brácsa — zongora — bőgő — dob) a hard bop stílust követi. Az együttes vezetője Deseő Csaba, foglalkozása zenetanár, de mint kamarazenekari brácsás aktív muzsikusként is működik. Kitűnően ismeri a jazz-irodalmat és klasszikus-zenei tevékenysége mellett szenvedélyesen szereti a jazzt. Példaképei között első helyen a nagy szakszofonistákat említi: különösen Coltrane és Adderley játékáért rajong. Deseő Csaba esete megfoghatóan bizonyítja, hogy a klasszikus zene és a jazz között nincsen szakadék, sőt, a kettő kitűnően kiegészítheti egymást. Ma már szinte elengedhetetlen követelmény, hogy a modern jazz-muzsikus bizonyos fokig a klasszikus zene világában is otthonosan mozogjon. Az a megállapítás, amely szerint a klasszikus jártasság a lüktető „beat”-es játék rovására megy, nem fogadható

el: Deseő ritmizálása izzig-vérig jazzes, játéka lüktető és rendkívül lendületes. Annál nagyobb szó ez, hiszen a brácsa par excellence klasszikus hangszernek számít. A quartet zongoristája Réti János, aki hangtechnikusként dolgozik a Televízióban. Alig néhány esztendeje kezdett zongorázni, de rendkívül gyorsan fejlődött, s ma már mint pianista is magas színvonalat ért el. A quartet kitűnő dobosa Palkó Barna. Nem hivatásos muzsikus, de kitűnően ismeri hangszerének fortélyait. Különösen muzikális kísérő-stílusára hívjuk fel a figyelmet. Berkes Balázsról a „Stúdió 11”-gyel és a Dobsa együtteskel kapcsolatban már megemlékeztünk.

5.) A *Qualiton Kamaraegyüttes* több, mint két esztendeje alakult meg. Az együttes különböző stílusú és hangszerelésű kompozíciókat ad elő kamarazenei felfo-

CSABA DESEŐ QUARTET

gásban. A zenekar létszáma az egyes daraboknak megfelelően négy és tíz fő között ingadozik. Tagjai részben szimfonikus zenekarokban, részben más, állandó jellegű jazz-együttesekben játszanak. A Qualiton-együttes rendszeresen szerepel a Rádióban, Televízióban és koncerteken, gyakran működik közre filmzenei felvételeken. A zenekar vezetője, Gonda János hosszabb ideje foglalkozik jazzel mint elméleti, mind gyakorlati vonalon. Gonda a Zeneművészeti Főiskolán előbb zenetudományi, majd zongora művész-tanári diplomát szerzett. Jelenleg a Hanglemezgyár zenei rendezője, a „Modern Jazz” sorozat szerkesztője. Az utóbbi időben több filmhez komponált kísérőzenét. Az együttes tagjai közül csak az Antológia más együtteseiben nem szerepelt muzsikusoknak nevét emeljük ki. Buvári Tibor komoly felkészültségű, tehetséges bőgős, aki jelentős szerepet játszott a zenekar létrehozásában is. Szebenyi János az Állami Hangversenyzenekar fuvolaművésze, a jazz mellett különböző más modern zenei irányzatoknak — így a punktuális-aleatórikus stílusnak — nagy barátja és értője. Az „Antológia 1964” c. darab a felvétel alkalmára készült kompozíció, melynek szerkezete a klasszikus zene forma-építkezési elvein alapul. A széles bevezető motívumot rubátó 3/4-es átvezető rész köti össze a jazzes lüktetésű, főtéma jellegű motívummal. Ezt a zongora rövid improvizációs szakasza követi, amely a Coltrane-es hangzású szakszofon és a többi hangszer accelerandójába torkollik. A kitörést egy punktuális hatású rész szakítja meg. Ezután fugató kezdődik, melybe lassan az összes hangszer bekapcsolódik. Maga a fugató téma és ellenpontja a korábban már szerepelt motívumok származéka. Ez a rész egyben visszavezetés a főtéma jellegű motívumhoz. A darabot a bevezető és átvezető motívum — némileg változott formában való — visszatérése zára le. A klasszicista és egyben a modern kamarazenei törekvéseket tükröző „Antológia, 1964”-gyel szemben Gonda másik kompozíciója, a „Blues Invenció” egészen másfajta irányzatot képvisel. A polifón, bluessémára épülő témát egy riff-jellegű rész követi. Mind ez a rész, mind az ezután kezdődő trombita-, szakszofon- és zongora-improvizáció az improvizatív bop-stílushoz áll közelebb. A darab a téma egyszeri visszatérésével fejeződik be.

6.) Az Antológia egyik legérdekesebb és be kell vallani: legmeghökkentőbb stílusú együttese a Szabados-triő. Avantgarde zenét játszanak, amely ma kétségtelenül nem tartozik a jazz fő áramlatához, az ún. „main stream”-hez. Azt azonban egyáltalában nem tudhatjuk biztosan, vajon nem éppen ez a zene jelenti-e majd a fő áramlatot. Ebben a stílusban a trió három hagyományos hangszer teljesen új szerepet kap. A megszokott egyenletes jazzes lüktetéssel alig egy-két helyen

SZABADOS TRIO

találkozunk. Mindhárom hangszer szólisztikus szerepet kap: voltaképpen egy sajátságos felelgetésnek, improvizatív párbeszédnek vagyunk tanúi. Ehhez a háromoldalú zenei párbeszélhez rendkívüli adottságokkal rendelkező muzsikusokra van szükség. Önmagában a gyors reagáló készseg nem elegendő: szinte intuitiv módon kell előre megsejteni és kitalálni a partnerek zenei gondolatait. Ezek a gondolatok a modern hangzásvilág élményéből fakadó, motivikusan szét-tördelt, többnyire punktuális jellegű zenei ötletek. A komponálás, hangszerelés ebben a stílusban egészen más síkra tevődik át: itt időtartamban, „feszültségen”, „megnyugvásban” kell gondolkodni, s a kótaírás helyébe a zenei folyamat grafikonszerű ábrázolása lép. Ilyen jellegű darab Szabados György, „B—A—C—H Élmények” c. szerzeménye. Szabados autodidakta muzsikus, foglalkozása orvos,

de mintegy tíz esztendeje behatóan foglalkozik a zenével is. Bőgős partnere *Publik Endre*, akiel jónéhány esztendeje együtt próbálkozik az új stílust kialakítani. Ebben a stílusban ugyanis még a szeismografikus reagáló-készseg sem elegendő: feltétlenül szükséges, hogy a partnerek már előre jól ismerjék egymás zenei gondolatait. Ezért kell különösen méltányolni a fiatal *Helényi Béla* produkcióját, mert ő csak két hónappal a felvétel előtt került az együttesbe. Helényi Kovács Gyula tanítványa, rendkívül fogékony, muzikális dobos. Szabadosék igen széreény muzsikusok: jelen produkciójukat is csak kísérletnek tekintik, s úgy érzik, hogy még sokat kell dolgozniuk azért, hogy elképzeléseiket kristályos formában tudják megvalósítani.

GONDA JÁNOS, 1964

TAMÁS HARDI — GREGORITS GROUP

CONCERT JAZZ 5

It is only a very short time that Hungarian music lovers have become acquainted with genuine jazz. In addition to jazz concerts, lectures, essays, radio and TV programmes, also Qualiton has made an important contribution towards making jazz popular by starting its record series ("Modern Jazz").

The importance of this initiative is enhanced by the fact that records play a considerably greater role in jazz than in any other field of music. Its basic peculiarities make after all jazz a kind of music that can be hardly, if at all, be put down in notes, and only with approximate accuracy. Take for example the slight shifts of value in its rhythm, the subtleties of phrasing and, particularly the unscoreable improvisations.

The authentic recording of jazz music can only be made on disc or tape. The concrete musical material of jazz, as it has developed the past 60 or 70 years, has been preserved exclusively by records. Therefore it is without exaggeration to say that the evolution of jazz is inseparable from the history of various recordings series and albums.

The series "Modern Jazz" is not merely an excellent form of popularizing Hungarian jazz but also a very important archive of our present jazz music. The first of the series is a record, the Qualiton Chamber Orchestra featuring Marta Szirmay; the second recording was made with the Attila Garay Trio; the third one with the ensemble of Kornél Kertész. The present "anthology" is meant as the fourth and fifth record of the series. This album contains recordings by 13 jazz orchestras, so it may be rightly regarded as the *first great review of Hungarian jazz*. Having concluded a long series of recording sessions (which took several months) it seems necessary to call the attention of jazz fans and critics to the following observations.

Jazz cannot be considered a strictly determined and fixed form of music. Jazz is a musical practice, a way of performance and creation. Within this field there are various styles and trends getting on pretty well together. Jazz encourages individual initiative and a wide variety of musical experiment. This anthology tries to give a true picture of present jazz in Hungary. We have

ATTILA GARAY

a great number of qualified and talented jazz musicians and the number of high-standard jazz orchestras is far greater than could be included in two records. Naturally, there are also errors, mistakes, shortcomings which find their explanation in many other circumstances besides initial difficulties. On the whole, the music-making of these orchestras still shows that jazz in Hungary can be traced back as far as the end of the forties and that there were several amateur jazz groups before any organized jazz life could be started.

The jazzmen of this album are partly amateurs, but the majority belongs to the category of professionals. Of the latter some musicians are members of symphony orchestras, most of them, however, make their living in dance bands. (Though recognizedly jazz is a "stageworthy" art, it does not provide a living either in Hungary or anywhere else in Europe — save some exceptional cases.) A jazz group with members who have been playing together for a long time and have had ample opportunity to *play jazz as well* (e. g. Dobsa orchestra) belong to the luckier ones. There are also groups of long standing whose members can play together only occasionally. Yet the talent of the musicians and their thorough preparedness for the recording session is manifested in balanced performance; there are no major qualitative differences among them. Bigger are, however, the differences in style and conception. It really takes a long way from the improvised "hard bob" style of the Garay Trio to the classicist trend of "Konzert Jazz 5" or to the daring experiments of the Szabados Trio. Even the two pieces in the programme of the Qualiton chamber group considerably differ in style. It is one of the most fundamental aims of this anthology to present as many trends as possible so as to open up new vistas before further development. Naturally, it stands to the audience to judge these trends and make their own choice. Nevertheless, extreme and subjective judgement must be discour-

raged: it would be a pity to strip our jazz music of its diversity and even more unfortunate to be too quick in burying unrooted trends and prevent their free development.

Limited size and other reasons keep this anthology far from being complete. The present recording does not include names and orchestras like Zoltán Tóth, a very qualified expert of modern jazz; Miklós Oláh and his jazz quartet (Pécs); the traditional jazz band of Emil Mosonyi; and the names of Béla Lakatos and Jenő Balogh who are now on a concert tour abroad.

In the following we give a short survey of the ensembles and analyse in brief the pieces performed.

1. The *Bergendy jazz* group was formed in February 1961 as the orchestra of the Budapest University of Economic Sciences. Originally it was an octet but later it became a septet. After its formation the Bergendy orchestra played mostly compositions by Count Basie and Jimmy Giuffre and patterned on the octet of Shorty Rogers. Gradually they found their own way and since then they have endeavoured to create a style of their own. The wind section of the group consists of trumpet, alto and tenor sax and trombone. In a way—e. g. in the style and tone of their wind instruments—the group comes near the Dave Pell octet. The first number ("At Last" by Harry Warren) was arranged by three members of the group. The trumpet and the alto saxophone introduce a theme to be countered by tenor sax and trombone parts. The theme is followed by a series of improvisations, coloured by composed tutti parts, the so-called "extra choruses". It may be observed also in the other tune that the ensemble has a preference for the composed tutti-episodes which electrify the ensuing improvisations by filling them with tension. The "Natural Thing To Do" begins with an 8-bar opening, followed by a 12-bar blues theme unfolded by the trumpet. The trombone repeats a polyphonically constructed short motive ("riff"), while the other two wind instruments have equal parts both in the introduction and the riff motive. The theme is followed by fine full-swinging improvisations of the trumpet, trombone, piano, alto and tenor saxes. Special mention should be made of an excellent soloistic improvisation of the alto sax. The composition is concluded by a short reappearance of the theme and a short coda characterized first of all by a harmonious balance of composed and improvised elements.

2. *Tamás Hardi*—born in 1923—has been devoted to jazz for about 20 years. His sense of harmony developed a lot when he had been active for a long time as a bassist. Hardi, like any other jazz singer, does not strive for a "beautiful" or melodious performance, he is for the intensity of expression, swinging beat, rhythmic strictness. For that reason it is not accidental that Hardi's style contains characteristics of Negro blues intonation and way of performance. He takes pattern by Ray Charles and the Lambert trio, his real domain is the blues. In recent years Hardi made several successful tours abroad and he was given warm reception both by public and critics. He scored remarkable success at jazz festivals in Italy and Poland.

The accompanying orchestra is not a permanent one. Its members are, without exception, talented musicians, some of them have participated also in the cutting of other numbers in this album. The *Gregorits group* accompanies the soloist with an extraordinarily strict rhythm, a play full of swing. The alto sax player Dezső Lakatos blows his part in a way as if following up the improvisations of the singer. The parallel improvisations of the vocalist and the saxophone are of special interest, as characteristic manifestations of instinctive jazz-tinged polyphony. The frontman, János Gregorits is a qualified musician both in theory and in practice who plays an important role in Hungarian jazz.

3. *Pege Quintet*. Tow more musicians, the alto sax player Dezső Lakatos and the

tenor saxophonist Imre Kulcsár have been added to the Csiky—Kovács—Pege trio to make a fine quintet. Lakatos is one of the best young Hungarian saxophone players; he has remarkable virtuosic qualities, his improvisations are rich in ideas and diversity. According to his own words, he was influenced mostly by Cannonball Adderley, Eric Dolphy and the Polish Namislawski. (Lakatos made friends with Namislawski when both participated in the 1963 Stockholm Jazz Festival.)

The slightly older Imre Kulcsár belongs to the generation of Hungarian jazz musicians which emerged in the mid-fifties, the great years of the "West Coast School". He is a very skilled performer of great improvising capabilities. It is very interesting to note that Kulcsár's style (closely related to that of Stan Getz) is considerably different from the style of Lakatos without the contrast between their improvisations being disturbing.

The quintet performs two compositions "Autumn" by Aladár Pege and "July" by Gyula Kovács in a very dynamic "bop" style. Accordingly, their play is not based upon a fixed composition plan, it is built upon the so-called "headarrangement" guiding the way of performance only in outlines. The first part of the theme of "Autumn" is accompanied by the rhythm section in alla breve half values; the same rhythm scheme forms an integral part also of the first 16 bars of the saxophone improvisations. In "July" it is especially the ingenious alternating 4-bar "call and response" play of the two saxes, and of the bass and drums that deserve attention.

4. One of the most widely known and most talented Hungarian jazz musicians is the pianist of the Garay Trio, *Attila Garay*. He is an artist brought up in the world of classical music: he graduated at the Conservatory with distinction. He is very fond of classical music, mostly of the modern composers, especially Bartók. At the same time jazz is a must for him and it is without doubt that it is in this field that he can express himself the best. His adherence to these two musical worlds does not split his personality: also in jazz Garay has remained true to his classic ideals, first of all to Bartók.

His record is very significant. He often took part at concerts, recording sessions and jazz festivals, scoring successes everywhere. He made concert tours in Turkey, Bulgaria, Czechoslovakia and Poland. At present he is touring the Scandinavian countries. At the Karlovy Vary Jazz Festival he proved best of all pianists, and he scored fine success also at the festivals in Warsaw and Stockholm. He comes closest to the dynamic hard bop, yet his style is too individual and colourful just to be crammed into one category. He is a typical soloist, that is why he mostly plays in a trio. On the

ALADÁR PEGE JR

QUALITON CHAMBER ORCHESTRA

other hand he looks at a trio from the standpoint of the chamber musician; he is never for a push and go but considers himself equal with the other two members of the combo.

As for the other two members, they too, are musicians of excellent qualities who—like Garay—had also finished their studies at the conservatory. Peter Scholz is respected by his colleagues for his smooth and pure bass play, for his perfection in intonation which means a lot in the case of this difficult instrument.

János Szudi meets his task both in a symphony and a jazz orchestra; he is an outstanding, qualified and pronounced drummer with a sense for a very strict rhythm.

5. *Koncert Jazz 5*. This orchestra was formed by Gábor Radics in 1953. Ten years later the jazz group (then a quartet), was transformed and reestablished as a quintet including Gábor Radics (vibes), Ernő Rahói (bass), János Szudi (drums), Sándor Varga (flute) and György Vukán (piano). Gábor Radics is one of the musicians who have recognized the importance of jazz earlier and who have been active to have this characteristically modern form of art officially accepted and admitted to our musical life. A large part of the programme consists of compositions and arrangements by Gábor Radics and György Vukán. These compositions represent contemporary trends in jazz, but they also have a sort of timbre which determines the special character of Koncert Jazz 5. What are the most characteristic features of the numbers performed by this jazz ensemble?

Apart from an individual tone it is composed character, experimentation with formal construction and chamber music effects. Radics emphasises that he strives for composing pieces in which the elements of classical and modern music and the elements of jazz are combined with national features. The "Little Faun" is an illustrative proof of these ideas. This composition is a fine amalgamation of impressionist and national idioms. The "Little Faun"—composed eleven years ago—is in fact a rearranged piece in closed form, where the vibes and the flute play the role of the melody section.

Quite another, but not strikingly individual composition is György Vukán's "Prelude in E Flat". In this piece three musical elements: polyphony, the blues scheme and some marks of the pointillistic trend merge into an interesting synthesis. The composition opens with a 12-bar introduction followed by a flute theme of double length. The quasi-improvised, yet composed flute solo is separated from the vibraphone improvisation by a short cadence. It is difficult to say whether the piano figuration of a pre-classic nature plays a soloistic or rather an accompanying role, since after the appearance of the triplet rhythm scheme the construction becomes more and more polyphonic. The 6/8 metre indicating the opening of the theme later switches over to 4/4, and a steady, unchanging jazz beat is made more diversified by many kinds of stops, cadences and—last not least—by the final rubato part.

6. *Csiky—Kovács—Pege trio*. This young trio quickly rising among the best was organized by the excellent bass player of the combo, Aladár Pege. Pege was born in Budapest in 1939. He started playing bass in 1953 and seven years later he took his degree at the conservatory. His professors were Zoltán Tibay and Lajos Montágh. Pege is an instinctive artist of magnificent manual skill who always keeps his audience under his spell. But he is far from being satisfied with all his success, he keeps on learning with iron will in order to become an excellent performer of classical music as well. Among the great bass players of jazz his ideals are first of all Charlie Mingus, Ray Brown and Scott La Faro.

Gyula Kovács is the "Great Old Man" among Hungarian drummers. This attribute is not a reference to his age—he is really not old—but to his activity shown until now. At present Kovács is recognizedly the best drummer in Hungary, he has much experience without being a "routine man". He is extremely quick to react on any new artistic effect and, while playing, he is lightning-fast to pick up the musical ideas of the other members of the combo. His play can be characterized only by attributes due to the greatest artists of drums. His technique is developed to perfection: his play is always flexible and elastic; no trace of stiffness or cramp can be detected in it, even when the tempo is at its fastest. Kovács is above all not a drummer, but a musician who can express himself on his instrument. He is an excellent teacher who brought up and taught many skilled and talented young musicians. Most of the young Hungarian drummers are affected by his play, even those who never were his pupils. The youngest member of the trio is Gusztáv Csiky. Despite his youth he masters his instrument, he is a musician of outstanding technique, a promising talent of jazz in Hungary. His touch is very "hard", his improvisations are always well constructed and well-weighed. His play is characteristic for rhythmic strictness and a particular suggestivity possessed by not many jazz musicians. It is only a short time since he has won the attention of the fans of jazz; owing to special circumstances—he attends a country conservatory—he had not many opportunities to appear before the public. Formerly the trio had another pianist, Jenő Balogh, who is on a concert tour abroad. The trio has been very successful even in this line-up at the 1963 Bled Jazz Festival.

Already the first composition ("Blues" by Bud Shank) attracts attention to a characteristic feature of the trio: besides collective playing each instrument has its own important solo to perform. In this respect there are no differences among

the three instruments. The drums, bass and piano are equals as solo instruments; during a lead performed by one, the other two make up a fine background. The other piece is a composition by Aladár Pege named after the Youth Jazz Club, "Dália". In both cases the excellent solo performance and a wonderful cooperation among the three instruments should be appreciated.

7. The foreman of the Quartet is *Kornél Kertész*, a leading personality of Hungarian jazz. He has been devoted to jazz music since 1929 and a fighter of its recognition ever since. He deserves credit also for the formation of the first jazz organization in Hungary, the Youth Jazz Club. Now he is the chairman of this club of 800 members.

Kornél Kertész formed his present combo in 1959. All its members are young, who became top musicians under his guidance. (Like Gyula Kovács, also Kertész is a devoted and gifted teacher of jazz). *Péter Káldor* is one of the best Hungarian vibraphone players and an outstanding pianist. He has fine endowments for improvisation, his improvisations are rich in ideas and virtuosity. *Ernő Rahói* is a promising talent of the young Hungarian bass player generation, a very musically-minded 23 years old boy. *Tibor Várnai* is a skilled and experienced drummer, among the best in Hungary.

The quartet does not follow suit of any jazz group of similar combination but aims at creating its own style and to emphasize those national features which come close first of all to the character of blues. The "Maori blues" was composed by Dave Brubeck at a time when he made a visit in New Zealand. There the excellent American pianist and composer had opportunity to get acquainted with the folklore of the native Maories. His composition may be regarded as a special blend of Negro blues and Maori folk music. Also the other number of the quartet, "Nicas Dream" (a composition by Horace Silver) is most dynamical and animated.

II. 1. The *Nebulo Band* was formed in 1960. At the beginning it patterned its play on the dixieland style, but after a few changes in composition, it switched over to modern jazz. The orchestra had its first performance in the Bartók Hall, later it became a programme also of the radio and TV. Under contract with the Hungarian Concert Office, the Nebulo Band has often performed both in the country and in the capital. At present the band leader is the alto sax player *Attila Sasvári*, one of the best saxophonists in Hungary, a highly qualified musician. He finished his studies at the conservatory a short time ago. He is an excellent clarinetist as well. Other members: *Lajos Dudás* (who also has a diploma as a clarinetist), tenor sax; *András Tartsay* (owing to his illness he was replaced by Peter Kovács at the recording session), trombone; the suggestive and irresistible *Béla Weissbach* on trumpet; *Sándor Mészáros* (an artist of exceptional rhythmic and technical abilities), drums; *Endre Publik* on bass; *András Lengyel* on piano; *János Varga* (a musician with remarkable taste for harmony), guitar; and a guest performer, *Sándor Varga* on flute.

"Africana" is a composition by *Norbert Latzin*. Latzin used to be the pianist of the band for two years. In the conservatory he studied composing and wrote background music to several films, e. g. to the TV film "Roads" a prize winner at Cannes, which also featured (with strings added) the Nebulo Band. The Africana is a long, excellently framed composition of sweeping effect. An impressive introduction is followed by a 6/8 theme on the flute. The ensuing magnificent solos of the alto sax and the trumpet are lent variety by a composed and very rhythmic accompaniment in a riff character. The composition ends by the return of the flute theme.

2. The *Dobsa quartet* was formed as part of the studio orchestra of the Hungarian Radio ("Studio 11"). *Sándor Dobsa* is also one of the leaders of the Studio Band.

He was born at Szeged and finished the conservatory there. In 1953 he was admitted to the Budapest Academy of Music where he obtained a diploma as a pianist and teacher. Already at the Academy he devoted himself to jazz, he was largely influenced by the great American jazz musicians, especially by the Negro jazz pianist Tatum, Garner and Peterson, just to mention the best. Still he has remained an enthusiast of classical music, above all of the baroque and impressionist piano art. In his spare time he practices regularly which also has its effect on his jazz play, especially on his technique and touch. The bass player *Balázs Berkes* is now a student at the Academy of Music. He is a very cultured musician with a sense of clear intonation and is considered one of the best bass players both in accompaniment and in solo. Also the altosax player, *Ferenc Virág* is a reliable member of the combo, a musician, of great knowledge and experience. His improvisations, intonation and phrasing remind us of the play of Paul Desmond, the outstanding saxophonist of the Dave Brubeck Quartet. The fourth member, *Jenő Kóródy* (drums) of very good rhythmic qualities is always sure of his ground.

The first number performed by the quartet is the ballad "Lover Man". It is the simple and impressive play, and the carefully considered improvisation of Dobsa, which are most fascinating here. Apart from his wonderful harmonies some of his improvised rhythmic chord-figurations attract attention and also show that Dobsa is well acquainted with the most up-to-date pianist style. "The Finest Long, Long Way" is a composition by András Bágya. This beautiful song is played by the Dobsa quartet in 3/4 rhythm à la Brubeck, in jazzy concept. Though basic metre is being kept all through the performance, in the piano improvisations there appear also 4/4 polymetric rhythm forms. The production is closed by a nostalgic solo of the alto saxophone.

3. The combo of *János Fogarasi* performs its first number in trio, the second

BERGENDY JAZZ GROUP

NEBULÓ BAND

in quartet. Fogarasi is a peculiar character of Hungarian jazz. He has been interested in jazz for a very long time; he is perfectly familiar both with the older and recent recordings of famous jazz groups. He is an ardent devotee to jazz, an uncompromising artist, always in search of new ideas, always striving for music best in harmony with his personality, thoughts and desires. He is often dissatisfied with himself and never hesitates to break away from ardously obtained means and forms of expression. He is a self-taught musician, but his harmonizing talent, his musicality and technique reaches the level of his best qualified colleagues. No doubt, in the "Nearness of You" the influence of Bill Evans can be felt, yet the marks characterizing the piano play of Evans find new interpretation in his hand.

The prevailing lyrical mood in Fogarasi's ballad-playing never means harmonic tranquility. Supressed tension and a presentiment of imminent explosion make the tone of his performance more complex. The "Walk" is a composition by Fogarasi featuring *Tibor Szele* on "melodika". The melodika is a very unusual instrument, but Szele's excellent play convincingly proves its suitability for „hot” improvisations. *Ferenc Bokány*, a talented bass player has become known only recently. It may be seen, particularly in the ballad, how accurately and musically he fulfills the task of solo bass accompaniment. *Sándor Mészáros* has already been mentioned when we discussed the Nebuló Band.

4. The quartet of *Csaba Deseő* is an amateur group founded last year and it has

participated so far only at jam sessions. This quartet of an unusual combination (viola-piano-bass-drums) follows the hard bop style. The leader of the group Csaba Deseő, a teacher of music is also active as a violist in a chamber orchestra. He has an expert knowledge of jazz literature and besides his activity in the field of classical music, he is a passionate jazz lover. He regards Coltrane and Adderley as his ideals. The case of Csaba Deseő eloquently proves that there is no gap between classical music and jazz; the two excellently complete each other. For a modern jazz player it is almost indispensable to feel at home also in the realm of classical music. The allegation that perfection in classical music is to the detriment of swinging "beat" play cannot be accepted. Deseő's rhythmicity is out and out jazzy, his play is pulsating and full of swing. This is a high praise since viola is par excellence a classical instrument. The pianist of the quartet, János Réti is sound engineer at the TV. He started to play the piano only a few years ago, yet he has made fast progress and now he is a pianist of high standard. Barna Palkó is an excellent drummer. He is not a professional musician, but knows all the ins and outs of his instrument. His musical style of accompaniment deserves attention. Balázs Berkes has already been referred to in connection with the "Studio 11" and the Dobsa orchestra.

5. The Qualiton Chamber Orchestra was formed two years ago. This orchestra presents compositions of various style and arrangement in chamber music interpretation. The number of musicians varies between four and ten according to the requirements of performance. The members of the jazz group belong in part to symphony orchestra, in part to jazz bands. The Qualiton Orchestra gives regular programmes in the radio, TV and at concerts and often takes part in recording background music for motion pictures. The leader of the group János Gonda is interested in the theory and practice of jazz for long. At the Academy of Music he won a diploma of musicology and piano. Now he is musical manager at the Studio of Qualiton and editor of the "Modern Jazz" series. He has composed background music to several films. Among the members of the group we mention the names of those only, who have not been referred to in connection with other orchestras. Tibor Buvári is a well-educated and talented bass player who played an important role also in forming this combo. János Szebenyi, flute player in the State Concert Orchestra, is an advocate and expert also of other musical tendencies, e. g. of the pointillist aleatory style. The "Anthology 1964" was composed for the recording session. Its structure is based on the constructional principles of classical music. Its wide opening motive is linked

DOBSA QUARTET

by a rubato 3/4 part to a rhythmic jazz-tinged motive of leading theme character. Then a short piano improvisation is followed by the accelerando of the saxophone (in the style of Coltrane) and the other instruments. The breaking-loose is interrupted by a part of pointillist effect, followed by a fugato gradually taken up by all instruments. The composition is finished by opening and transitory motives, returning in a somewhat altered form. The other composition ("Blues Invention") represents — in contrast with the "Anthology 1964" which reflects classicist and modern chamber music tendencies — quite another trend. The theme built upon a polyphonic scheme is ensued by a part of riff character. Both this part and the following trumpet, saxophone and piano improvisations come closer to the improvisatory bop style. The composition ends with a simple reappearance of the theme.

6. One of the most interesting and—it must be admitted—most startling combos is the *Szabados* trio. Its members play avant-garde music which certainly does not belong at present to the "main stream" of jazz. But one cannot know for sure whether this music is not the main stream of the future. This style lends completely a new role to the three traditional instruments. The accustomed steady and unchanging beat of jazz is only a rare occurrence. The three instruments make solo performances: a very odd "call and response" play, a kind of improvised talking. This trilateral musical talk requires extraordinary capabilities. A sense for quick reaction in itself does not suffice, since one must intuitively guess and find out the musical thoughts of the partners. These thoughts spring from the impressions of a modern world of sounds; they are broken mosaic ideas mostly of pointillist character. Composing an orchestration shifts to a completely different level where one must think in terms of "tension" and "calmness", while score-writing is substituted by the representation of some musical process by means of graph. Such a composition is the piece written by György Szabados, "B—A—C—H Impressions". Szabados is a self-taught musician — by profession a physician—who has a keen interest for music. His bass player colleague is *Endre Publik* with whom he has been striving for years to create a new style. This style requires not only a seismographic sense of reaction, but the partners must also know well in advance the musical ideas of one another. That is why the performance of young *Béla Helényi* deserves praise, as he joined the combo only two months before the cutting session. Helényi, a former pupil of Gyula Kovács is a very receptive drummer of remarkable musicality. The members of the trio are very modest, they regard their present recording only as an experiment and know that much more work is to be done until their plans can take a clearcut form.

JÁNOS GONDA, 1964

ANTHOLOGY 64

RECORD I

SIDE I RECORD II.

SIDE I

1. BERGENDY JAZZ GROUP

ISTVÁN BERGENDY (AS)
PÉTER BERGENDY (TS)
RUDOLF TOMSITS (TP)
PÉTER KOVÁCS (TB)
EDE AUTH (P)
KÁROLY GÁSPÁR (B)
BÉLA CSÁKY (DR)

- a) Harry Warren: At Last 2,31
b) Al Cohn: Natural Thing To Do ... 3,58

2. TAMÁS HARDI — GREGORITS GROUP

TAMÁS HARDI (VO)
JÁNOS GREGORITS DR. (P)
DEZSŐ LAKATOS (AS)
ENDRE PUBLIK (B)
ANDRÁS JINDA (DR)

- a) Ray Charles: Black Blues 2,58

3. PEGE QUINTET

ALADÁR PEGE (B)
GUSZTÁV CSIKY (P)
GYULA KOVÁCS (DR)
IMRE KULCSÁR (TS)
DEZSŐ LAKATOS (AS)

- a) Aladár Pege: Autumn 4,10
b) Gyula Kovács: July 3,50

4. GARAY TRIO

ATTILA GARAY (P)
PÉTER SCHOLZ (B)
JÁNOS SZUDI (DR)

- a) Attila Garay: Why To Date With You 3,22
b) Attila Garay: Teenagers' Dream .. 3,38

SIDE 2.

5. CONCERT JAZZ 5

GÁBOR RADICS (V)
ERNŐ RAHÓI (B)
SÁNDOR VARGA (FL)
JÁNOS SZUDI (DR)
GYÖRGY VUKÁN (P)

- a) György Vukán: Prelude in E flat .. 4,03
b) Gábor Radics: Little Faun 3,05

6. CSIKY—KOVÁCS—PEGE TRIO

GUSZTÁV CSIKY (P)
GYULA KOVÁCS (DR)
ALADÁR PEGE (B)

- a) Bud Shank: Blues 3,30
b) Aladár Pege: Dália 3,50

7. KERTÉSZ QUARTET

KORNÉL KERTÉSZ (P)
PÉTER KÁLDOR (V)
ERNŐ RAHÓI (B)
TIBOR VÁRNÁI (DR)

- a) Dave Brubeck: Maori Blues 3,23
b) Horace Silver: Nicas Dream 4,24

1. NEBULO BAND

ATTILA SASVÁRI (AS)
LAJOS DUDÁS (TS)
PÉTER KOVÁCS (TB)
ANDRÁS LENGYEL (P)
SÁNDOR MÉSZÁROS (DR)
ENDRE PUBLIK (B)
JÁNOS VARGA (G)
SÁNDOR VARGA (FL)

- a) Norbert Latzin: Africana 7,50

2. DOBSA QUARTET

SÁNDOR DOBSA (P)
BALÁZS BERKES (B)
JENŐ KORÓDY (DR)
FERENC VIRÁGH (AS)

- a) Davis—Ramires: Lover Man 4,22
b) András Bágya: The finest Long, Long Way 2,59

3. FOGARASI TRIO and QUARTET

JÁNOS FOGARASI (P)
FERENC BOKÁNY (B)
SÁNDOR MÉSZÁROS (DR)
TIBOR SZELE (MELODIKA)

- a) Hoagy Carmichael: Nearness Of You (trio) 4,19
b) János Fogarasi: Walk (quartet) ... 3,36

SIDE 2.

4. CSABA DESEÓ QUARTET

CSABA DESEÓ (VIOLA)
BALÁZS BERKES (S)
BARNA PALKÓ (DR)
JÁNOS RÉTI (P)

- a) Gershwin: Summertime 3,30
b) Thelonious Monk: Straight No Chaser 3,50

5. QUALITON CHAMBER ORCHESTRA

JÁNOS GONDA (P)
TIBOR BUVÁRI (B)
PÉTER KÁLDOR (V)
ATTILA SASVÁRI (AS)
JÁNOS SZEHENYI (FL)
RUDOLF TOMSITS (TP)
TIBOR VÁRNÁI (DR)

- a) János Gonda: Anthology, 1964 ... 4,42
b) János Gonda: Blues Invention 3,38

6. SZABADOS TRIO

GYÖRGY SZABADOS (P)
BÉLA HELÉNYI (DR)
ENDRE PUBLIK (B)

- a) György Szabados: B-A-C-H Impressions 654

MUSICAL MANAGER AND ARRANGER: JÁNOS GONDA
TECHNICAL MANAGER: ENDRE RADÁNYI
THE RECORDINGS WERE MADE IN THE STUDIO OF QUALITON BETWEEN DECEMBER, 1963 AND MARCH, 1964